

הקרבה נאמרו והרי עתה הותרה ההקרבה בבמה.

ואלו הן הקדשים קרבנות שקריבין במשכן דוקא ולא בבמה, אף בשעת היתר הבמות:

קדשים שסתמן הוקדשו למשכן, ואלו הם: קרבנות ציבור שמן הסתם הוקדשו על מנת שיוקדשו במשכן ולכך קריבין במשכן דוקא.

וקרבנות היחיד מותר להקריבם בבמה, שסתמן הוקדשו על מנת ליקרב בבמה, וכל זה כשהוקדשו בסתם, אבל קרבנות היחיד שהוקדשו בפירושו על מנת להקריבן במשכן, הרי אלו יקרבו במשכן ולא בבמה, שאסור

לו לשנות מכפי שנדר, שנאמר "מוצא שפתיך תשמר ועשית כאשר נדרת"⁽³⁶⁾, ואם הקריבין בבמה הרי הוא פטור מעונש כרת ולא של שחוטי חוץ, שהרי הבמות מותרות עתה.

ומה בין במת יחיד בשעת היתר הבמות לבמת ציבור בשעת ההיתר, והוא המזבח שהיה במשכן שבגלגל ובנוב וגבעון – באלו דינים שונים הם זה מזה?

בפמיכה על הקרבן, ושחיטת צפון, ומתן ק"ג-א הדם סביב המזבח בשתי מתנות שהן ארבע⁽³⁷⁾, ותנופה⁽³⁸⁾ והגשה של מנחות

ואם הקדישן בשעת איסור הבמות והעלן בשעת היתרן נמצא שביטל עשה בכך שהמתין עד שלא יוכל לקיימו, וביאר הרש"ש שבבמה גדולה אין העשה מתקיים, כי והביאום לה' הוא רק בהקרבה במקדש ובמה נחשבת הקרבת חוץ, [אך בתוספתא הי"ג ה"ב מבואר שצריך להעלותם בבמה גדולה, ורק אם העלן בקטנה עובר בעשה, והנידון הוא אם במת ציבור נחשבת כהקרבה במשכן וכדלעיל].

ומדוקדק כפירוש רש"י בלשון המשנה, שלא הזכיר התנא בבבא זו "והקריבין בחוץ", כי רק באופן זה אין החיוב על עבירת העשה אלא על ביטולו ועובר בו אפילו לא הקריבין עד שהותרו הבמות, אך בשאר האופנים עובר באיסור עשה, וכן משמע מדברי הרע"ב שביאר כהרמב"ם בפיה"מ שהעשה בהקריבין כשעת איסור הבמות הוא איסור עשה "שמה תביאו" ולא בבמה, ובכל זאת נקט כרש"י באופן שהקריבין בשעת היתר הבמות שהוא רק מבטל עשה.

ובשפת אמת כתב שלדעת רש"י שביטל עשה בהמתנתו, נמצא שאחר היתר הבמות אפשר להקריבו גם בבמה קטנה, אך להרמב"ם עדין הוא בעשה של "שמה תביאו" ונקט שזה

טעם התוספתא הנ"ל. וכבר הבאנו שדעת רש"י כי נוב וגבעון דינם כבמה ומסתבר שלא שייך בהם קיום הקרבה של משכן, ואילו הרמב"ם [פ"א מביה"ב ה"א] כתב שהיה להם דין "מקדש" ולכן אפשר לקיים העשה בשעת היתר הבמות.

36. רש"י פירש שפטור מעונש אך אסור לשנות משום "כאשר נדרת תשמור ועשית" ומשמע מדבריו שאין איסור להקריבין בבמה משום איסור חוץ אלא רק מצד נדר, ולכן אמרו לעיל [קו, א] שזבחים שהקדישן למשכן קודם הקמתו נחשבים "זבחים שהתרתו לך כבר", כי אין בהן איסור חוץ.

37. במקדש דוד [כ, ג] דן אם יש שפיכת שיריים בבמה, שהרי לא התמעט אלא מתן סביב, או כיון שאין בה יסוד [כדלעיל קח, ב] לא שייך בה שפיכת שיריים, וכבר מצאנו לעיל [קי, ב במשנה] שרבי נחמיה מחייב על שפיכת שיריים בחוץ אף שאין יסוד, אך צידדנו שם שחיבו מדיני זריקה על המזבח.

38. רש"י [כאן], ותוס' להלן [קיו, ב ד"ה ואין]

בגדי כהונה, וכלי שרת⁽⁴¹⁾, וריח ניחוח שאסור לצלות את האיברים קודם שמעלה אותם על גבי המזבח, שאם צולה אותם לפני העלאתם למזבח, אין בהם "ריח ניחוח" כאשר מעלים אותם אחר מכן למזבח, ובבמה מותר להעלותן כי אין צריך לחשב בהן "לשם ריח"⁽⁴²⁾, ומחיצה לרמזים, חוט הסיקרא שהיה באמצע גובה המזבח כדי להבדיל בין דמים הניתנים למעלה לדמים הניתנים למטה, וריחויק ידיים ורגליים, כל אלו

למזבח, שכל אלו נוהגים בכמת ציבור ולא בכמת יחיד.

רבי יהודה אומר: אין מנחה קריבה בכמה כלל! [אפילו בכמת ציבור]⁽³⁹⁾.

וממשיכה המשנה לפרט את הדינים שבין כמת ציבור לכמת יחיד:

וכיהון עבודה על ידי כהנים⁽⁴⁰⁾, ובגדי שרת

[ז, ב] ואור שמח [פ"ג מפסוה"מ ק ה"ז]. אולם במקור ברוך [ח"א ב] נקט שבבמה לא היתה כלל קבלה בכלי.

וכבר הערנו לעיל [קיא, ב] שנחלקו ר"י ור"ש אם חייב על קבלה בכלי חול בחוץ, ואף רבי שמעון לא מחייב אלא משום שסובר כי אע"פ שנחשב כנשפך הדם דינו ש"אם עלה לא ירד", ומשמע שאין זו קבלה.

ועוד הרחבנו לעיל [שם] לברר כיצד חלה קדושה בנסכי במה אף שאין בה כלי שרת, אם מצד קדושת פה, או שאין טעונים קידוש כי אינם מחוסרים מעשה בין הפרשה להקטרה, עי"ש.

42. **במשך חכמה** [בראשית ח, כ] הקשה איך עלה קרבנו של נח לריח ניחוח [שם כא] והרי הוא קרב בבמה ואין ריח ניחוח בבמה, והעלה מכך שמזבח של נח היה במקום המקדש והיה לו דין מזבח. ולפי המבואר בדבריו [ריש ויקרא] לא יכל נח להקריב בבמה שהרי בזמנו לא היתה עבודה זרה בעולם. [ולכאורה מוכח בדבריו שהיה לו דין מזבח, מפרקי דר"א [לא] שאילו של יצחק היה לו ריח ניחוח, והיינו משום שקרב במקום המקדש, אך כבר דקדק הגרי"ז מפ"ב מביה"ב ה"א שהיה לו דין מזבח שבמקדש].

ובטעמא דקרא [הוספות, נח] כתב שלא

פירשו שהכוונה לתנופה במנחות, ותמה הטהרת הקודש שלא מצינו תנופה אלא במנחת העומר ומנחת סוטה והן אינן באות בכמת יחיד.

ודקדק מלשון הרמב"ם והרע"ב בפיה"מ שמיעטו תנופה מ"לפני ה'" האמור בתנופת שלמי יחיד, ועליהם מדובר במשנתנו.

39. ראה דברי תוס' להלן [קיו, ב, קיט, ב] ושם נברר דין זה.

40. רש"י לעיל [סח, ב בכת"י] כתב שזר כשר בכמה דעבודתה בכורות, ובגליין שם העיר שבשעת היתר הבמות כשרה בכל אדם ורק קודם הקמת המשכן היתה עבודתה בכורות, וראה רש"י במנחות [ו, ב] שיש לה הכשר בכמה קודם שנתקדש אהרן שהעבודה בכורות ותמהו שם תוס' הרי גם אחר שהתקדש אהרן כשרה עבודת זר בכמת יחיד, ובדבר אברהם [ח"ג א, ז] ומקדש דוד [כ, ד] דנו בדבריהם, וכבר הארכנו בדין זר בכמה לעיל [טז, א הערה 4] עי"ש.

41. **בכתבי הגרי"ז** [לעיל יג, א] כתב שיש עבודת קבלה בכמה, אלא שאינה טעונה כלי שרת ויכול לקבל בכלי חול, כמו שמצינו בעולת סיני שקבל משה באגנות. וכן נקטו המקדש דוד

אינם נוהגים בכמת יחיד.

גמרא

שנינו במשנה "פרת חטאת ששחטה חוץ מגתה".

והוינן בה: מאי חוץ מגתה? איזה מקום פסול לעבודתה עד שהוצרך התנא להשמיענו שאם עשאה שם אינו חייב משום שחוטי חוץ, שהרי ודאי אינה נפסלת משום שעשאה שלא במקום שהתקין לה?

אבל חזמון, פסול הקרבן ופיגולו עקב מחשבת חוץ לזמנו, והנותר, חיוב כרת על אכילת הנותר מן הקרבן לאחר זמן אכילתו⁽⁴³⁾, והטמא, החיוב על אכילת בשר טמא, או שהאישי הטמא פסול להקרבה ולאכילה⁽⁴⁴⁾, דינים הללו שוין הן בזה ובזה: בכמת יחיד ובכמת ציבור.

ניחוח. ומדבריו עולה כי גם במקום המזבח לא היה ריח ניחוח אחר החרבן.

43. במשך חכמה [שמות כט, לד] כתב שאין איסור להותיר בכמה, וכוונת המשנה היא רק שאם נותר מהקרבן אסור לאוכלו. ועיין היטב בתוס' עבודה זרה לד, א ד"ה במה, ושטמ"ק כתובות ד, ב אות ג].

וראה בהגהות יעב"ץ מנחות [עה, ב] שנקט כי אף למאן דאמר יש מנחה בכמה אין מצוה להביאה אלא במקדש, ומשמע שבכל אופן שאין איסור לא תותירו מותר למעט באכילה משום שאין חשש להפסד קדשים, וראה פרדס יוסף [ויקרא ז, א].

44. רש"י לעיל [טז, א] הביא ממשנתנו שטמא פסול לעבוד בכמה, וכן נקט הרמב"ם בפיה"מ כאן ש"טמא פסול להקריב בכמה אף שהוא זר, כי זר כשר בכמה קטנה ולא בגדולה". [וכוונתו שזר טמא מזבח אינו לוקה אלא משום זרות ולא משום טומאה, וכבר הארכנו לעיל שם הערה 3, לברר את דין זר טמא בכמה עיי"ש].

ותוס' לעיל [כח, ב] נקטו שכוונת המשנה לאוכל בשר קדשים שנטמאו, והמשנה למלך [פ"א מקר"פ ה"ג] הבין מדברי רש"י כאן שכוונת המשנה לאוכל קודש טמא, וראה דבר אברהם [ח"ג א, ט — ו, ב], ובפנים נקטנו את כל הביאורים.

מצינו במשנה אלא שבכמה מותר להעלות אברים שצלאן אף שאין בהם ריח ניחוח, [שהרי רק במזבח אמרו לעיל מה: שצריך לחשב "לשם ריח"], אך אם העלה איברין שלא צלאן יש בהם ריח ניחוח אף בכמה. [וראה חזו"א מנחות מב כו שמתיר לכתחילה להעלות למזבח אברים שצלאן, וצ"ע].

ובין כך ובין כך מתבארים דברי המשך חכמה על הפס' [ויקרא כו לא] ולא אריח בריח ניחוחיכם, דהיינו שיאסרו הבמות אחר חורבן הבית, ולכאורה תמוה שהרי בכמה לא היה מעולם ריח ניחוח, ובהכרח כוונתו באופן שבנה במקום המקדש או שהעלה אברים שלא צלאן. [אך אין זה כטעמו שאין ניחוח במקום שאין עבודה זרה].

והנצי"ב בהעמק דבר [ויקרא כו לא, דברים טז ג] כתב שמצינו במדרש כי אחר החרבן הביאו במזבח שבמקום המקדש רק קרבן פסח [ראה סנהדרין, והטעם לכך כי כל הקרבנות צריך להביאם לשם ריח, וכשאינם ראויים לריח נפסלים, ולכן אסור להקריבם אחר החרבן שנאמר ולא אריח וכו', חוץ מקרבן פסח שלא נאמר בו "ריח ניחוח". [וראה חזו"א מנחות לה,]. ובעמק ברכה [הגדה ב] הביאו, וביאר שכל הקרבנות באים לעשות רצון ה' אך קרבן פסח עיקרו לבטל עבודה זרה, [כמאמר "משכו וקחו ידיכם מעבודה זרה] ולכן לא שייך בו ריח

ומבארנין: **אמר ריש לקיש: חוץ ממקום הברוק לה.** ששחטה במקום שלא נבדק תחילה אם אין שם קבר התהום ונאמר בפרה אדומה שתיעשה במקום טהור⁽⁴⁵⁾.

אמר לו רבי יוחנן לריש לקיש: והלא כל

ארץ ישראל בדוקה היא מן הטומאה!?⁽⁴⁶⁾ **אלא, אמר רבי יוחנן: כגון ששחטה לפניו מן החומה של ירושלים, שאין זה מקום עשייתה שהרי כתוב "והוציא אותה אל מחוץ למחנה"**⁽⁴⁷⁾.

46. קושיית רבי יוחנן תמוהה לכאורה, שהרי נידון המשנה אם חייב על חוץ בפרה שייך בשוחט במקום שיש טומאה. אך לפי מה שנתבאר שאי אפשר להחשיב כ"חוץ" אלא אם נקבע "מקום" לפרה, והטעם לקביעות מקום בדוק הוא משום שנפסל בטומאה. אם כן נמצא שארץ ישראל שכולה בדוקה לא שייך לקבוע בה "מקום בדוק" אלא שלא תעשה במקום טומאה, ומצד זה אינה נחשבת חוץ למקומה אלא מקום שאינו ראוי.

47. הרמב"ם [פ"ג מפרה ה"א] כתב אין שורפין את הפרה אלא חוץ להר הבית, ובכסף משנה נקט שכוונתו חוץ לג' מחנות, אך בשפת אמת נקט כפשוטו שנשרפת חוץ להר הבית, וביאר כי מה שאמר רבי יוחנן בסוגיין שבתוך החומה שחיתתה פסולה היינו באופן ששחטה בפנים ושרפה בחוץ, ופסולה רק משום שלא נשרפה במקום שחיתתה כדינה, אך אם ישרוף בפנים כשר כיון שהיא מחוץ להר הבית [וראה חזו"א פרה ו, יז].

ובתוד"ה אבל כתבו ששחטה צריכה להיות חוץ לג' מחנות לעיכובא, ובאור שמח נקט שנחלקו בזה רבי שמעון ורבנן, ובזבח תודה דקדק מהרמב"ם פ"ד מפרה ה"י שהוא רק לכתחילה, וביאר שכוונת רבי יוחנן ששחט בפנים שלא כנגד הפתח, והוה אמינא שאע"פ כן תתכשר, מפני שהקריבה לפנים, וראה עוד במנחת חנוך שצו,י ובהערות בסמוך].

45. כבר הבאנו [בתחילת הפרק] שמדברי רש"י משמע כי הנידון בשחיתת פרה הוא על שחיטה חוץ למקדש, שלא הותרה אלא כדינה, ולולי המיעוט שלא במקום מצוה היה חוזר איסור שחוטט חוץ, וזה הטעם לחייב שלא במקום הברוק לה, ולכן מקשינן שגם שחטה שלא כנגד הפתח הוא חוץ למקומה.

אך תוס' [ד"ה חוץ] ביארו ששריפה במקום טומאה נחשבת כשריפה בחוץ, והוסיפו שהפסוק נצרך לומר שאין לה דין מקום בדוק אע"פ שנפסלת בטומאה ולפיכך חיוב חוץ בפרה. וביאר הגרי"ז ש"מקום טהור" הוא קביעות מקום לשריפה, כמו שצריך לשרפה חוץ לשלש מחנות, [ואילו היה חיוב חוץ בפרה, היה חייב על ששחטה חוץ ממקומה שנקבע לה ולא משום חוץ למקדש, וכדלעיל]. ואינו דין בחפצא של הפרה כמו הנחת אפר הפרה שאם הניחו במקום טמא נפסל.

וכן הוכיח המקדש דוד [כג, ג] מהמקור שצריך מקום טהור שנלמד בהקש מפרים הנשרפין, ואמרו בירושלמי [מגילה א, יא] שבזמן היתר הבמות הן נשרפין גם במקום טמא, ובהכרח שאין זה פסול בעצם הקרבן, אלא דין מחיצת מקום טהור, ובזמן הבמות בטלו מחיצות הקדשים.

ובמנחת אברהם דן אם גם שחיטה הטעונה מקום טהור דינה כשריפה שהוקשה לפרים הנשרפין שיש להם מחיצת מקום, או ששחטה צריך לעשותה במקום שריפה ואין זה מקום שנקבע לה.

כשרה.

וטעם מחלוקתן הוא, רבי יוחנן אמר פסולה משום שנאמר "ושרף — וחזה" להקיש שריפה להזאה שמפורש בה שתהא כנגד פתח ההיכל, ורבי אושעיא אמר כשרה, אמר קרא, "על פרשה ישרף", ודרשינן, מקום שפורשת למיתה, שנפשה יוצאת שם בגמר פירכוסה, דהיינו אף שלא כנגד הפתח, שהרי לא נקבע מקום ליציאת נפשה, שם תהא שריפתה.

ואם כן קשה, למה לא העמיד רבי יוחנן את משנתנו באופן ששחט את הפרה אדומה בחוץ שלא כנגד הפתח, והרי לשיטתו פסולה היא?

ומתרצינן: אמרי, רבי יוחנן, לא מיבעיא קאמר: בא להשמיענו חידוש, שלא מיבעיא אם שחטה חוץ לחומה שהיא פסולה, דהרי רחוקי רחקה מכנגד הקדושה. אלא אפילו לפני מן החומה, דקרובי קרבה למקום הקדושה, ואימא תתכשר, קא משמע לן שהיא פסולה, משום שצריך לשחטה דוקא

והוינן בה: ולוקמה רבי יוחנן, כגון ששחטה חוץ לחומה, שאף על פי שהוא מקום עשייתה בכל זאת פסולה באופן שנשחטה שלא כנגד הפתח של ההיכל. דאמר רב אדא בר אבהו: שחטה שלא כנגד הפתח, פסולה, שנאמר "ושחט — וחזה", הוקשה שחיטה להזאה, ללמד כי מזה הזאתה מפורש בה שהיא כנגד הפתח, אף שחיטתה תהא כנגד הפתח⁽⁴⁸⁾.

וכי תימא דלא מקיש רבי יוחנן שחיטה להזאה, ומכשיר בשחטה שלא כנגד הפתח ולפיכך הוצרך להעמיד בשוחט לפניו מן החומה.

והא אתמר: שחטה שלא כנגד הפתח. רבי יוחנן אמר: פסולה משום שלמד בהיקש "ושחט — וחזה". ריש לקיש אמר: כשרה, דכתיב "אל מחוץ למחנה ושחט", ומשמע ששחיטה כשרה בכל מקום שהוא ובלבד שיהא מחוץ למחנה.

ואתמר נמי, שרפה שלא כנגד הפתח. רבי יוחנן אמר פסולה. ורבי אושעיא אמר

רק בהזאה, וביאר הגר"ז [בדעת הראב"ד] שההקש היא רק לקביעות מקום של השחיטה והשריפה, אך החיוב לראות את ההיכל ולכוון הזאתו נאמר רק בהזאה, אך שחיטה ושריפה די שיעשו כנגד ההיכל אף שלא כנגד הפתח, כי אין צריך לכוון לחללו אלא בהזאה שטעונה ראית ההיכל. וראה בחידושי עה"ת [פר' חוקת] שלדעת הרמב"ם גם שחיטה ושריפה טעונים ראית פנים ההיכל. ועיין היטב בחזו"א פרה [ז], א.

48. הרמב"ם [פ"ד מפרה ה"ה] כתב שצריך שיכוין נגד ההיכל, ולא הזכיר כנגד הפתח, וביאר הגר"ז שאין צורך לשחטה כנגד הפתח אלא בכדי שיראה את ההיכל וחללו בפנים ולא את כתלו מבחוץ, ושיראנו דרך מזבח דוקא ולא מחלון, אך אין דין של ראית הפתח עצמו.

והראב"ד השיג שדין זה לא נראה בהזאה שהרי אמרו במשנה שצריך לכוון ולראות פתחו של היכל, ולכאורה תמוה מסוגיין שהוקשו שחיטה ושריפה להזאה ואיך חילק ביניהם ופסל

"מחוץ למחנה"⁽⁴⁹⁾.

אמר מר: אמר לו רבי יוחנן לריש לקיש: והלא כל ארץ ישראל בדוקה היא.

והוינן בה: במאי קמפילגין? רבי יוחנן וריש לקיש שנחלקו, האם ארץ ישראל בדוקה היא אם לאו. במה נחלקו ומה טעם כל אחד מהם?

ומבארין: מר ריש לקיש סבר: ירד המבול לארץ ישראל, ונשקעו בה עצמות המתים מן המבול וחוששין בכל מקום לטומאה.⁽⁵⁰⁾ ומר רבי יוחנן סבר לא ירד המבול לארץ ישראל, וממילא בדוקה היא מן הטומאה.⁽⁵¹⁾

אמר רב נחמן בר יצחק: ושניהם מקרא אחד

דרשו, וכל אחד ביארו כשיטתו: "בן אדם, אמר לה: את ארץ לא מטהרה היא, לא גושמה ביום זעם".

רבי יוחנן סבר: אתמוהי מתמה קרא, וכך הוא נאמר בתמיהה: ארץ! אמאי לא טהורה את? כלום ירדו עליך גשמים ביום זעם? דהיינו בימי המבול.

וריש לקיש סבר: שנקרא כפשטיה, בניחותא: ארץ, לא טהורה את! מי לא ירדו עליך גשמים ביום זעם?

איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן: הרי שנינו במסכת פרה [ג ב] שהחמירו בטהרתה, ולכן,

טומאת מת זה מטמא באהל, נחשב מקום של טומאה ורק אינו מטמא באהל, ולפיכך גם מקום מתי מבול אינו ראוי לאפר, וצריך לבדוק את המקום מטומאתם. אך מסתבר לחלק, כי רק מקום שיש בו טומאת אהל אינו ראוי לאפר ואין הצלת צמיד פתיל מועילה, אך כשאין מטמא באהל המקום ראוי לאפר.

51. תוס' הקשו שהרי נאמר [בראשית ז, יט] ויכוסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים, ותירצו כמסקנת הגמרא שפשט ההבל בכל מקום, או שהכוונה שכוסו ההרים בכל המקומות שירד המבול, וראה ספורנו [ויקרא כה, כג] שארץ ישראל אינה בכלל הפס' "והארץ נתן לבני אדם", ויתכן שלכן לא נחשבה בכלל הארץ שתחת השמים.

אך הרמב"ן [שם, ח יא] הוכיח ממקרא זה שאכן התגלגלו המים משאר הארצות ונכנסו לארץ ישראל, אלא שלא ירד עליה הגשם ולא נפתחו ארובות השמים כנגדה, ולכן נשאר בה האילנות כששלח את היונה, אך צ"ע שהרי להלן

49. הרש"ש הקשה הרי מאידך יש חידוש יותר בשוחט חוץ לחומה, שבכל זאת אינו נחשב שחוטי חוץ, והעלה מכך שרבי יוחנן ורבי אושעיא לא נחלקו לגבי משנתנו לענין לענין שחוטי חוץ, אלא לגבי דיני פרה. וראה בחידושי הגר"ס.

50. במצפה איתן תמה הרי קבר התהום שלפני הדיבור אינו מטמא באהל, [כמבואר בתוס' יבמות סא, א] ואם כן מה החשש מתי מבול, וכן העירו גם הגרעק"א [בב"ב נח, א] והקרן אורה כאן. והגרי"ז יישב לפי דברי הגר"א [א"ב פ"ג דאהלות] שטומאה רצוצה מטמאה במת עכו"ם כי היא כמגע [עיי"ש תוי"ט, ורש"ש פסחים ט, א] ובמקום שאינו בדוק חיישינן לטומאה רצוצה, או למגע ממש.

ובספר דביר הקדש תירץ לפי דברי הגרי"ז, כי הטעם לפסול אפר פרה הנתון בצמיד פתיל בתוך אהל המת, הוא משום שאין הפסול משום טומאת המת שחלה על האפר, אלא משום שהמקום אינו ראוי, ונקט שהוא הדין אם אין

[בני שבע ושמונה שנים] (53) שנולדו וגדלו שם כשהם משומרים מטומאה, והם היו ממלאין מי חטאת ומזין על הכהן השורף את הפרה אדומה.

וכשהיו רוצים לילך ולמלאות מים חיים מן השילוח, **מביאין שוורים**, (54) ועל גביהן

הצירות היו בירושלים בנויות על גבי סלע, ותחתיהן של הסלע היה חלול, מפני שחוששין שמא יש מתחת לסלע קבר התהום, ועל ידי החלל נעשה הפסק, ושוב אין הטומאה עולה למעלה. ומביאין לאותן הצירות נשים מעוברות, (52) ויולדות, ומגדלות שם את בניהם לפרה. שהתינוקות

וראה חזו"א [פרה ו, ט] ואור שמח [פ"ד מיו"ט ה"ז]. ודעת תוס', הרשב"א, והמאירי בסוכה [כא, א] שהמילוי נעשה בקטנים, ורק הקידוש טעון גדולים, אך הרמב"ם [פ"ב מפרה ה"ז] כתב שאותן תינוקות גם היו מקדשין את המים ולכן נקט שגדלום עד גיל יג.

54. המאירי בסוכה [כא, א] כתב שהשוורים הובאו משום שהם חזקים לסבול הדלתות, וכן כתב באליהו רבה [פרה פ"ג מ"ב] שאם מביאין דלתות אין צורך להביא שוורים שכרסם רחבה. ותוס' בסוגיין [ד"ה ועל] כתבו שלדעת האומרים שאהל זרוק לא שמה אהל לא הביאו דלתות, אלא רק שוורים שכרסם רחבה שעליהם נאמר מפורש בכתוב שנחשבים אהל. ובעירובין [ל, ב] כתב שדלתות ע"ג שוורים לכו"ע, הם אהל, אך במשנה למלך [פ"א מטו"מ ה"א, בסוף] הוכיח שהרמב"ם אינו סובר כתירושים אלו, ולכן ביאר שכיון שכל ארץ ישראל בדוקה ורק מעלה עשו בפרה, די בהכר של אהל זרוק, כי אף אם לא נעשו הרחקות אלו היא כשרה. וכן נקט החזו"א [יו"ד ריא, ה] וראה בפני יהושע סוכה [שם] שדן בזה.

ובאור שמח [פ"ד מפרה ה"ב] כתב כי גם אם ארץ ישראל בדוקה מדרבנן פסלו מקום שאינו בדוק אף בדיעבד, כי לא חלק רבי יוחנן על ריש לקיש אלא שאינה נחשבת שחוטאי חוץ, אך מצד המעלה שעשו בה חציצת הדלתות נצרך מעיקר הדין מדרבנן. ואמנם הרמב"ם והרע"ב נקטו שם לשון

בסוגיא מבואר שבא"י מתו רק בהבל, ומשמע שלא היה בה מים, וכן משמע בקינות לת"ב [מ] "טהרה ארצך ולא גושמה ככלות יצירך" דהיינו שמתו וכלו יצוריה אך לא גושמה. וראה דברי הכלי יקר בזה.

ולדברי הרמב"ן מובן למה הוצרך נח לתיבה ולא הלך לא"י, ואילו מדברי תוס' מוכח כמו שכתב המהרש"א שנה בנה תיבה רק כדי שיראו בני דורו ויחזרו בתשובה.

52. הרוקח דן מפני מה מותר לאשת כהן מעוברת להכנס באהל המת, ובמגן אברהם [שמג, ב] הביאו, ונקט שההיתר משום שהעובר הוא "טהרה בלועה", וכן הוכיח שם בהגהות נתיב חיים ממה שהביאו נשים שכבר היו מעוברות ולא חששו שכבר נטמא העובר. ובברכי יוסף דחה שעובר ירך אמו ואינו נחשב "טהרה בלועה" ואם כן יקשה איך הביאו נשים מעוברות.

אך ראה בקובץ שיעורים [ח"ב, מא] שנידון הרוקח הוא משום שיש איסור לכהן להכנס באהל המת אפילו אם אינו נטמא, ואם כן אינו שייך למעלה שעשו בפרה, כי נזהרו רק כדיני טומאה ולא באיסורי כהונה.

53. כך הביא הר"ש בשם התוספתא, והיינו קודם שראוין לראות קרי. ולפנינו הגירסא "בני יח", ובכסף משנה [פ"ו מפרה ה"ב] העלה מדברי הרמב"ם שגידלום עד גיל יג כי גם המילוי צריך להיות כגדולים כמו קידוש המים,

אבל אם שחטה במקום שאינו בדוק, כשרה בדיעבד מעיקר הדין, שכל ארץ ישראל בדוקה היא כרבי יוחנן.

איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש: תניא: מעשה ומצאו עצמות בלשכת דיר העצים שבבית המקדש, ובקשו לגזור טומאה על ירושלים. עמד רבי יהושע על רגליו, ואמר: לא בושח וכלימה היא לנו שנגזור טומאה על עיר אבותינו? וכי ירושלים אינה טהורה יותר משאר מקומות? איך מתי מבול? איך מתי נבוכדנצר? שאין נמצאים כאן ונמצאים בשאר מקומות?!

ומדייק רבי יוחנן: **מדקאמר "איך מתי מבול", לאו, למימרא, דלא הוה בארץ ישראל מתי מבול?!** וקשה לריש לקיש, שאמר ארץ ישראל אינה בדוקה מחשש מתי מבול?

השיב ריש לקיש לרבי יוחנן: **ולטעמיה, שביאר את כוונת רבי יהושע באומרו "איך מתי מבול" היא, שלא היו שם מעולם, וכי**

דלתות⁽⁵⁵⁾ על מנת להפסיק בין התינוקות לקרקע, כדי שלא יאהילו על קבר התהום בלכתם לשילוח, ותינוקות יושבין עליהן וכוסות של אבן בידם. שזו אחת ממעלות הטהרה שכל מעשי הפרה יהיו בכלים שאינם מקבלים טומאה, וכלי אבן אינו מקבל טומאה.

הגיעו לשילוח, ירדו ומלאו. עלו וישבו במקומן. הרי שנינו להדיא בברייתא, שארץ ישראל אינה בדוקה מחשש קבר התהום, וקשיא לרבי יוחנן?

ומתריצין: **אמר רב הונא בריה דרב יהושע: מעלה עשו בפרה, לחשוש לכתחילה לקבר התהום, מאחר שנעשית ככהן טבול יום [שהיו מטמאין את הכהן ביום שריפת הפרה ומטבילין אותו, כדי להוציא מלבם של צדוקים שהיו אומרים אין הפרה נעשית בטבול יום, וכדי שלא יזלזלו בה תיקנו בה הרבה מעלות בטהרה].**⁽⁵⁶⁾

כלל.

56. רש"י נקט שעשו בה מעלה כנגד מה שהקילו בה ותקנו לטמאות את הכהן ולהטבילו שיהיה טבול יום [שלא כדברי הצדוקים שפסלו בה טבול] כדי שלא יבואו לזלזל בה מפני הקולא שבתקנתם.

אך הרמב"ם [פ"ב מפרה ה"א] לא הזכיר שטמאו את הכהן, אלא נקט שהמעלות הוצרכו מפני עצם הדין שבתורה שהיא כשרה בטבולי יום, ולא מפני הקולא שבתקנה. [וראה רש"י יומא ב, א] אולם החזו"א [פרה ו, ח] נקט שקודם ימי הצדוקין היתה פרה נעשית במעורבי שמש ולא היו ממלאים בכלי אבן, ומשמע שהתקנה למלאות בכלי אבן תלויה בתקנה

התוספתא שמביאין שורים שכרסם רחבה, אף שמביאין גם דלתות, והיינו שהשורים חוצצין, והדלתות הובאו מפני החשש שיטה התינוק מעל השוורים, ולחשש זה מועילה מעלה בעלמא. וראה ערוך לנר [סוכה שם] שמפני מעלה הצריכו אהל כפול של שוורים ודלתות. ועיין עוד בנודע ביהודה [תניינא או"ח ל].

55. הרמב"ם בפיה"מ בפרה כתב שישימו "הלוחות" על גביהם, ובמשנה אחרונה שם כתב שאע"פ שסתם לוחות הם פשוטי כלי עץ ומדאורייתא אין מקבלין טומאה, יתכן שדקדקו להביא "דלתות" [כלשון המשנה] משום שהן מיוחדות להיות קבועות לבנין ומשום כך אין מקבלין טומאת אהל, ואין מטמאין את התינוק